

ТҮШТҮК КОРЕЯДАГЫ МАГИСТРАТУРА ПРОГРАММАЛАРЫНА КАБЫЛ АЛУУ БАШТАЛДЫ

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Мамлекеттик кызмат жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу иштери боюнча мамлекеттик агенттиги (Мамлекеттик кызмат жана ЖӨБ агенттиги) Кореянын Эл аралык кызматташтык агенттигинин (KOICA) Кыргыз Республикасындагы өкүлчүлүгү менен биргеликте мамлекеттик/муниципалдык кызматкерлерди жана мамлекеттик сектордун кызматкерлерин “KOICA 2022 стипендиялык программасы” алкагында магистратура программаларына кабыл алуунун башталгандыгын жарыялайт.

Стипендиялык программанын максаты – Кыргыз Республикасындагы адам ресурстарын өнүктүрүүгө колдоо көрсөтүү.

Окутуу саламаттыкты сактоо, билим берүү, мамлекеттик башкаруу, аймактарды өнүктүрүү, каржы жана салык саясаты, соода жана өнөр жай саясаты, электрондук өкмөт, экономикалык өнүгүү, айыл чарба, энергетика, авиация ж.б.у.с. тармактарда өтүлөт.

Программанын негизги талаптары: жогорку билим, англис тилин билүү, мамлекеттик/муниципалдык кызматта, мамлекеттик сектордо эки жылдан кем эмес иш стажынын болуусу жана жаш курагы (мүмкүн болсо) 40 жаштан ашпоосу керек.

Документтердин пакетин 2022-жылдын 4-марты саат 17:00гө чейин

Бишкек ш., Чүй пр. 122, 304 каб. дарегине жөнөтүңүз.

Документтердин пакетин, анкеталардын формаларын, ошондой эле толук

маалыматты Мамлекеттик кызмат жана ЖӨБ иштери боюнча мамлекеттик агенттиктин www.mkk.gov.kg сайтынан (“Кызматкерлерди окутуу – Чет өлкөдөгү узак мөөнөттүү курстар” бөлүмүнөн) тапса болот.

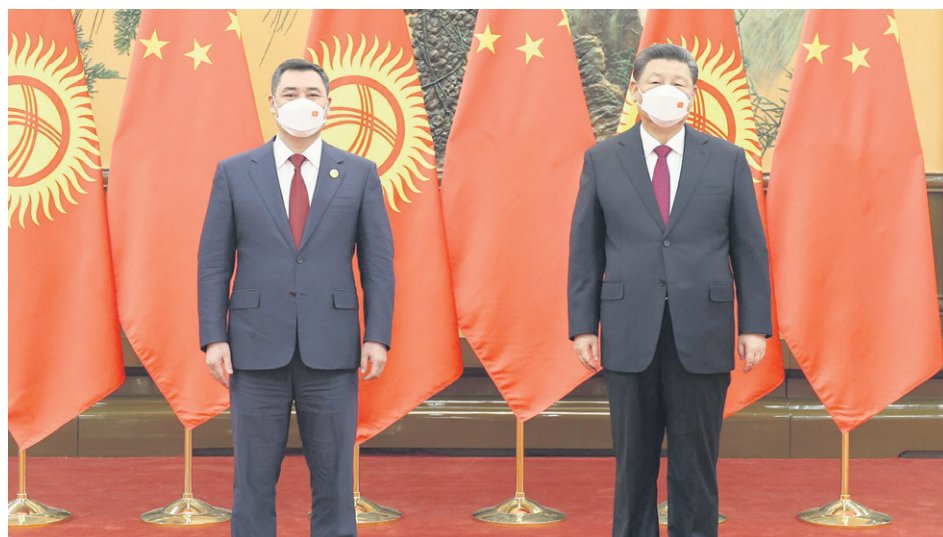
Суроолор боюнча төмөнкү номерлерге кайрылыңыздар: (0312) 62-04-12, +996 554 209 663, Таризэл уулу Шамил.

Си ЦЗИНЬПИН:

КЫТАЙ КЫРГЫЗСТАН ҮЧҮН ИШЕНИМДҮҮ ДОС ЖАНА КОҢШУ БОЛУП КЕЛГЕН ЖАНА БОЛУП КАЛА БЕРЕТ

Кытай Кыргызстан үчүн ишенимдүү дос жана коңшу болуп келген жана болуп кала берет. Бул тууралуу Кытай Эл Республикасынын (КЭР) Төрагасы Си Цзиньпин КР Президенти Садыр Жапаров менен Пекин шаарындагы жолугушуусунда билдирди.

“КР менен КЭРдин ортосунда дипломатиялык мамилелер орнотулгандан берки 30 жыл аралыгында өлкөлөр ортосундагы ар тараптуу стратегиялык өнөктөштүк болуп көрбөгөндөй деңгээлге жетти. Кытай Кыргызстан үчүн ишенимдүү дос жана коңшу болуп келген жана болуп кала берет, эки элдин жыргалчылыгы үчүн байланыштар мындан ары да чыңдаларына ишенем. КЭР Кыргызстандан экологиялык жактан таза продукцияны импорттоого жана энергетика тармагында кызматташууга даяр. Коронавирускка каршы чараларды кабыл алууну эске алуу менен аба каттамдарын этап-этабы менен калыбына келтирүү жана жүк ташууну көбөйтүү зарыл. “Кытай-Кыргызстан-Өзбекстан” темир жолун куруу жана үч өлкөнүн ортосундагы кызматташтыкты активдештирүү маанилүү, бул бүткүл Борбордук Азия үчүн абдан маанилүү. КЭР Кыргызстанга коронавирускка каршы кошумча 5 миллион доза вакцина жана 50 миллион юань өлчөмүндө коопсуздук тармагында кайтарымсыз жардам берүү чечимин кабыл алды жана түрдүү тармактарда кызматта-

шууну кеңейтүүгө даяр”, - деди ал. Ошондой эле Си Цзиньпин Садыр Жапаровдун жетекчилиги астында Кыргызстанда ири саясий жана экономикалык реформалар болуп, коррупцияга каршы катуу күрөш жүрүп жатканын белгиледи.

Өз кезегинде Президент Садыр Жапаров Кыргызстан менен Кытайдын ортосунда дипломатиялык мамилелердин орнотулгандыгынын 30 жылдыгы жана өлкөлөр ортосундагы ынак коңшулаштык, достук

жана кызматташтык макулдашуусуна кол коюлгандыгынын 20 жылдыгы белгиленип жатканда бул жолугушуунун символикалуу экендигин билдирди.

“Бул сүйлөшүүлөр кыргыз-кытай ар тараптуу стратегиялык өнөктөштүк мамилелеринин мындан аркы өнүгүүсүнө жаңы дем берип, жетишилген макулдашуулар жакынкы жылдарда мындан аркы өз ара аракеттенүүгө негиз түзөөрүнө ишенем. Кыргызстан “Кытай-

Кыргызстан-Өзбекстан” темир жол долбоорун ишке ашырууга кызыкдар. Кыргыз-кытай чек арасы аркылуу товарлардын импортун жана экспортун тоскоолдуксуз жүргүзүү үчүн “жашыл коридорлордун” эффективдүүлүгүн жогорулатуу боюнча иштерди улантуу зарыл. Энергетика тармагындагы кызматташууну активдештирүү керек. Экономиканын тиешелүү тармактарында жаңы долбоорлорду стимулдаштыруу максатында жалпы капиталы 1 млрд АКШ долларын түзгөн кыргыз-кытай инвестициялык фондун түзүүнү сунуштайм, бул чакан жана орто бизнес тармагындагы эки тараптуу долбоорлорду каржылай алмак. Кыргызстанда Кытай грантынын негизинде ирригациялык тармактарды реконструкциялоо иштери жүргүзүлүп, быйыл жазда тиешелүү иштерди баштоо пландалып жатат, бул Борбордук Азияда суунун азайуу мезгили келип жаткан учурда өзгөчө актуалдуу. Кыргызстандын аймагында эпидемиологиялык абал жакшырганга чейин токтотулган бир катар инвестициялык долбоорлорду ишке киргизүү үчүн өлкөлөр ортосундагы үзгүлтүксүз аба каттамдарын жандандыруу маанилүү”, - деди ал. Сөз аягында Садыр Жапаров Си Цзиньпинди Кыргызстанга мамлекеттик сапар менен келүүгө чакырды.

Белгилей кетсек, Президент Садыр Жапаров Пекин шаарында 3-февралдан 6-февралга чейин иш сапары менен болду.

Замирбек БАЗАРБЕКОВ: СОТ БИЙЛИГИН АР КАНДАЙ САЯСИЙ ТОПТОРДУН КУРАЛЫНА АЙЛАНТПОО КЕРЕК

Президент Садыр Жапаров кол койгон Жарлыкка ылайык, Базарбеков Замирбек Курамаевич КР Жогорку сотунун төрагасы болуп дайындалды. 65 жаштагы Базарбаев 1989-ж. КМУУну юриспруденция адистиги боюнча аяктаган. 1993-1995-жж. өкмөттүк аппаратта референт, 1995-1997-жж. Жогорку сотто консультант, 1997–2005-жж. Сузак, Ак-Суу райсотунда, Каракол шаардык сотунда судья, төраганын орун басары, 2005–2006-жж. Ысык-Көлдө адвокат, 2006-2016-жж. Балыкчы шаардык сотунда судья, соттун төрагасы, 2016-2020-жж. Чүй облусунда адвокат, 2020-ж. Судьялар кеңешинин алдындагы

тартип комиссиясынын төрагасы, 2020- 2021-жж. Президенттик аппараттын Соттук реформа жана мыйзамдуулук бөлүмүнүн башчысы кызматында иштеген. Андан кийин Жогорку соттун судьясы болгон. «Адегенде мыйзамдардын үстөмдүгүн орнотуу керек.. Экинчиси, саясий оппозицияга, журналисттерге, жада калса бийликке сын айткан карапайым адамдарга карата жүргүзүлгөн сот жараяндарынын баары тез аранын ичинде токтотулушу керек. Үчүнчүдөн, сот бийлигин ар кандай саясий топтордун куралына айлантпоого аракет кылышыбыз керек», - деди Базарбеков парламентте сүйлөгөн сөзүндө.

Эмил ӨСКӨНБАЕВ:

ӨЛКӨДӨГҮ КЫЙЫНЧЫЛЫКТАРДЫН БААРЫ КОНСТИТУЦИЯ МЕНЕН ИШТЕГЕНДИ УНУТУП КОЙГОНДОН ЧЫККАН

Президент Садыр Жапаров кол койгон Жарлыкка ылайык, Өскөнбаев Эмил Жолдошевич 5 жылдык мөөнөткө КР Конституциялык сотунун төрагасы болуп дайындалды. Ал буга чейин Конституциялык палатанын төрагасынын орун басары кызматында турган. 58 жаштагы Эмил Өскөнбаев Нарын шаарында туулган. 1986-жылдан тарта сот жана прокуратура тармагында эмгектенген. 1993-1995-жылдары Конституциялык соттун аппаратын, укуктук экспертиза бөлүмүн, 1999-2011-жылдары «Паритет» адвокаттык компаниясын жетектеген. 2019-жылы 1-июлда Жогорку

соттун Конституциялык палатасынын төрагасынын орун басары кызматына дайындалган. Ага чейин 2011-жылы Жогорку Кеңеш тарабынан Конституциялык палатанын судьясы болуп шайланып, бир топ жыл иштеген.

“Менин оюмча, өлкөдөгү кыйынчылыктардын баары Конституция менен иштегенди унутуп, кээде көз жуумп койгондон улам келип чыккан. Мындан ары Конституциянын үстөмдүгүн орнотуп, бирге иштеп, өлкөбүздүн өнүгүшүнө салым кошобуз деп эсептейм”, - деди Өскөнбаев парламентте сүйлөгөн сөзүндө.

РУСТАМ КОШОНОВ АНТАЛЬЯ ШААРЫНА БАШКЫ КОНСУЛ БОЛУП ДАЙЫНДАЛДЫ

Кыргыз Республикасынын Президенти Садыр Жапаров кол койгон Жарлыкка ылайык, Кошонов Рустам Анарбекович Түркия Республикасынын Анталья шаарындагы Кыргыз Республикасынын башкы консулу болуп дайындалды. Ал 1981-жылы 4-декабрда төрөлгөн, 40 жашта.

Кошонов буга чейин Тышкы иштер министрлигинде ар кыл кызматтарда иштеген, минис-

трликтин протокол департаментин жетектеген.

Анталья шаарындагы консулдук 2021-жылы октябрь айында президенттин буйругу менен негизделген.

Түркияда 25 миңден ашык кыргызстандык катталган. Алар Стамбул, Анкара, Анталья сыяктуу ири шаарларда жашашат. Ошондой эле Түркияда эки миңдей кыргызстандык студент билим алат.

МАМЛЕКЕТТИК ЖАНА МУНИЦИПАЛДЫК КЫЗМАТТЫН РЕЗЕРВИНЕ КАБЫЛ АЛУУГА СЫНАК ӨТКӨРҮҮ ТАРТИБИ БЕКИТИЛДИ

Президент Садыр Жапаров “Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органынын мамлекеттик жарандык кызматынын жана муниципалдык кызматынын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органынын кадрлар резервин түзүү жана анын иштеши жөнүндөгү” Жарлыкка кол койду.

Президенттик аппараттын маалыматтык саясат бөлүмүнүн билдиргенине караганда, Жарлыкта мамлекеттик органынын мамлекеттик жарандык кызматынын жана муниципалдык кызматынын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органынын кадрлар резервине киргизүү үчүн ачык конкурс өткөрүүнүн, аны түзүүнүн жана иштешинин эрежелери жөнүндөгү жобо бекитилген.

КЫЗМАТТАШУУНУН КЕЛЕЧЕГИ БОЮНЧА ПИКИР АЛЫШУУ БОЛДУ

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин караштуу мамлекеттик кызмат жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу агенттигинин директорунун орун басары Данияр Исаматов Япониянын Эл аралык кызматташтык агенттигин (JICA) жана Япониянын Эл аралык кызматташтык борборунун (JICE) өкүлдөрү менен жолугушту.

Жолугушуунун жүрүшүндө тараптар мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлердин Япония өлкөсүндө магистратура жана докторантура боюнча окутуу программаларын талкуулашты.

Данияр Исаматов Япониянын JDS долбоору аркылуу Кыргыз Республикасынын мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу системасынын кадрдык потенциалын жогорулатуу менен биздин мамлекеттин кадрдык потенциалын даярдоого кошкон олуттуу салымын белгиледи.

Директордун орун басары Япониянын делегациясы менен 2023-2026-жылдарга жаңы 4 жылдык фазадагы долбоордун түзүмү боюнча пикир алмашты.

Учурда JDS долбоорунун алкагында Кыргызстандын мамлекеттик кызматкерлери мамлекеттик башкаруу, эл аралык мамилелер, маалыматтык-коммуникациялык технологиялар, экономика, айыл чарба жана экологиялык саясат өңдүү багыттар боюнча окуудан өтүүдө.

JDS долбоору Кыргызстанда 2006-жылдан бери ишке ашырылып, бул аралыкта Кыргыз Республикасынын 248 мамлекеттик кызматкери Япониянын университеттерине окууга жөнөтүлгөн.

ЭРЛАН АБДЫЛДАЕВ ЭЛЧИЛИК КЫЗМАТТАН КЕТТИ

Президент Садыр Жапаров кол койгон Жарлыкка ылайык, Абдылдаев Эрлан Бекешович КРдин Германия Федеративдүү Республикасындагы Атайын жана Ыйгарым укуктуу Элчиси, Берлин шаарындагы резиденциясы менен ишти айкалыштыруу боюнча КРдин Норвегия Королдугундагы, Дания Королдугундагы, Швеция Королдугундагы, Ыйык Тактыдагы жана Польша Республикасындагы Атайын жана Ыйгарым укуктуу Элчиси кызматынан бошотулду. Ал 1966-жылдын 21-июлунда туулган. 1989-жылы Москва мамлекеттик эл аралык байланыштар институтун аяктаган. Дипломатиялык рангы: Кыргызстандын Атайын жана Ыйгарым укуктуу элчиси. 1989-1989-жж. СССР Тышкы иштер министрлигинин референти, 1989-1994-жж. СССР элчилигинин атташеси, 3-чү катчысы (Россия Федерациясынын Кытай Эл Республикасындагы элчилиги), 1994-1997-жж. Кыргызстандын президент администрациясынын эл аралык бөлүмүнүн референти, консультант-эксперти, 1997-1998-жж. Тышкы иштер министрлигинин департамент мүдүрүнүн орун басары, 1998-2001-жж. Тышкы иштер министринин орун басары, биринчи орун басары, 2001-2005-жж. Кыргызстандын Кытай Эл Республикасындагы атайын жана ыйгарым укуктуу элчиси. Бир эле мезгилде Кыргызстандын Монголиядагы, Сингапурдагы жана Таиланддагы элчиси, 2005-2007-жж. Коомдук саясат институтунун эксперти, 2007-2012-жж. Кыргызстандагы согушту жана тынчтыкты чагылдыруу боюнча институттун мүдүрү, 2012-2018-жж. Кыргызстандын Тышкы иштер министри болуп иштеген.

Кыргыз, орус, кытай жана англис тилдерин билет.

ӨМҮРБЕК ТЕКЕБАЕВ ГЕРМАНИЯГА ЭЛЧИ БОЛДУ

Текебаев Өмүрбек Чиркешович КРдин Германия Федеративдүү Республикасындагы Атайын жана Ыйгарым укуктуу Элчиси болуп дайындалды. Ал 1958-жылы 22-декабрда Жалал-Абад облусунун Базар-Коргон районуна караштуу Акман айылында туулган. 1981-ж. КМУнун физика факультетин, 1994-ж. КМУнун юридика факультетин бүтүргөн. 1981–1984 жж. Акман айылында Токтогул атындагы орто мектептин физика мугалими, 1986-ж. Ош МПУда лаборант, 1987-1991-жж. орто мектепте мугалим, Базар-Коргон райондук эл агартуу бөлүмүнүн методисти, 1991-ж. Жалал-Абад облусунун монополияга каршы саясат

башкармалыгынын жетекчиси, 1991-1992-жж. «Эркин Кыргызстан» партиясынын төрагасы, 1992-1994-жж. Жалал-Абад облмамадминистрация башчысынын орун басары, 1994-жылдан тартып «Ата Мекен» социалисттик партиясынын төрагасы, 1994-ж. Конституциялык кеңештин мүчөсү, Кыргыз ССРинин Жогорку Советинин депутаты, 1995-2015-жж. Жогорку Кеңештин депутаты, комитет төрагасы, Жогорку Кеңештин төрагасы, 2006-ж. Конституциялык кеңештин төрагасы, 2010-ж. Убактылуу өкмөттүн төрагасынын орун басары болуп иштеген. Ө.Текебаев КРдин эмгек сиңирген юристи, мамлекеттик кызматтын 3-клас-

стагы мамлекеттик кеңешчиси. Үй-бүлөлүү, төрт баланын атасы.

«ММ кызмат»

Тел.: (0312) 62-16-26
mmkyzmat@gmail.com
mmkyzmat@mail.ru

ГЕЗИТ ЭЭСИ:

Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик кызмат жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу иштери боюнча мамлекеттик агенттик жана редакциянын эмгек жамааты

Башкы редактор

Надыр Момунов

Башкы редактордун орун басары, жооптуу катчы

Дайырбек Мейманов

Кабарчылар:
Рысбай Сагынوف
Мамат Сабыров

Корректор
Гүлназ Нурмаханова

Верстка
Нурлан Кыдыков

Менеджер

Татьяна Ибраимова
тел./факс: (0312) 62-16-36,

0558 (0776) 508268

Келишимдер жана
реквизиттер үчүн:

tatianashukurbekovna@gmail.com

«ММ кызмат» гезити
2013-жылы
7-июнда негизделген

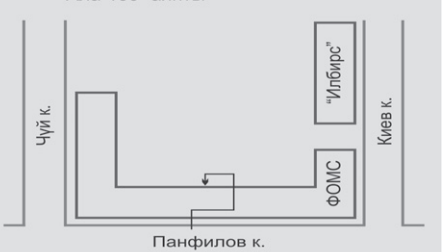
ИНН 01210201310016
БИК 135001
ОАО «Айыл банк», Бишкек ш.,
Биринчи май району,
р/с 1350100026248533

Катталуу күбөлүгү № 1941

“Учкун” ААК басмаканасында басылды.
Заказ № 97 Нускасы 2320

Биздин дарек: 720040, БИШКЕК ш.,
ЧҮЙ проспекти 122

“Ала-Тоо” аянты

Алимбек САБИРОВ:

АК-САЙ – ЧЫНЫГЫ ЭМГЕКЧИЛ ИНСАНДАРДЫН АЙЫЛЫ

Баткен районунун Ак-Сай айыл аймагы чек арага чектеш өзгөчө стратегиялык аймак. Бул аймакка өзгөчө статус макамы берилген. Облус ичинде өткөрүлгөн сынакта Ак-Сай айыл өкмөтү өткөн 2021-жылдын жыйынтыгы менен “Жылдын мыкты айыл өкмөтү” деп табылды. Бул айыл өкмөтү кандай критерийлерден улам “мыкты айыл өкмөтү” деп аталды? Аймактын социалдык-экономикалык ал-абалы кандай? Аймакты мындан ары өнүктүрүү программасы иштелип чыкканбы? Ак-Сай айыл аймагы чек арага чектеш жайгашкандыктан коңшулар менен мамилеси кандай? Калктын турак-жай маселеси кандай чечилип жатат? Ушул суроолордун тегерегинде Ак-Сай айыл өкмөтүнүн башчысы Алимбек Сабиров менен маек курдук.

- Алгач Ак-Сай айыл аймагы тууралуу кыскача маалымат берсеңиз?

- Ак-Сай айыл аймагы – Баткен облусунун эле эмес, өлкө үчүн өзгөчө стратегиялык аймак. Дал ушул аймак аркылуу 200 миңге жакын калк жашаган Лейлек районуна, Сүлүктү шаарына жана Баткен районунун 30 миңден ашык калк жашаган Ак-Татыр, Самаркандек, Ак-Сай айыл аймактарына жол өтсө, Баткен районунун Кара-Бак, Бужум, Дара айыл аймактарына жана Баткен шаарына Төрт-Күл каналы аркылуу суу жеткирилет. Бул аймак Тажикстандын Исфара районуна караган 90 миң калкы бар Сурх, Чорку жамааттары менен жана 40 миңдей адам жашаган Ворух анклав менен да чектешет. Чыр-чатактын чордону болгон Төрт-Көчө, протокол чыры менен белгилүү болгон 275 метр аралыктагы Ак-Сай айыл аймагына кирет. Ак-Сай айыл аймагынын жалпы аянты 31027 гектарды түзөт. Айыл аймактагы 6 билим берүү мекемелеринде жалпысынан 94 мугалим 988 окуучуга билим-тарбия берип келет. Аталган айыл аймакта 2305 коюлук, же 8999 калк жашайт. Ак-Сай, Көк-Таш, Үч-Дөбө, Капчыгай, Таш-Тумшук, Миң-Булак айылдарынан турган бул аймак Баткенге берилген өзгөчө статус макамынын бардык жеңилдиктеринен пайдаланышат. Айылдын туруктуу жашоочуларынын пенсиялары 2000 сомго, жөлөкүлдөргө эки эсеге жогорулатылып, электр энергиясы 50%га жеңилдетилди. Ал эми дарыгерлер, мугалимдер, күч түзүмдөрүнүн кызматкерлеринин айлыгын көтөрүү маселеси да сунушталды.

- Облус ичинде өткөрүлгөн сынакта Ак-Сай айыл аймагы «Жылдын мыкты айыл аймагы» деп табылды. Сыйлыгыңыздар кут болсун! Кандай критерийлерден улам ушундай сыймыкка татыдыңыздар?

- Рахмат! Өткөн жылы чек арадагы жаңжалдарга карабастан, биз үчүн ийгиликтүү жыл болду. Бардык көрсөткүчтөрдү камсыз кылдык. Айылыбыздын инфраструктурасы өстү. Өлкө башчысынын колдоосу менен Ак-Сай айыл аймагындагы Үч-Дөбө айылынын Керме-Тоо участкасында ФАП ишке кирди, ушул эле айылда кондитердик цех жана мончо пайдаланууга берилди. 2021-жылы Түштүк Кореянын Койка эл аралык уюмунун «Кыргыз Республикасындагы менин айылым» долбоорунун алкагында 1-этабында коомдук мончо ишке берилип, 3 адам жумуш менен камсыз болду. Койка тарабынан 1млн 180 миң 935 сом, айыл өкмөтү 1 млн 180 миң 935 сом, жалпы 2 млн 92 3миң 435 сом акча каражаты каржыланган. Ал эми 2-чи этабында кондитердик цех ачылып, ага Койка тарабынан 2 млн 115 миң сом, айыл өкмөтүнүн салымы 190 000 сом болуп, жалпы 2 млн 305 миң сом каржыланып, ишке берилди. Бүгүнкү күндө 4 жумуш оруну түзүлдү. Андан сырткары Керме-Тоо участкасына Ас-Сафа борбору Коомдук бирикмеси тарабынан 2 млн 150 миң сомго заманбап бардык шарты менен ФАПтын жана 2 млн 300 миң сомго таза суу линиясынын курулушу 2021-жылдын июль айында башталып, октябрь айында пайдаланууга берилди. ФАПта 3 медкызматкерине жумуш орду түзүлүп жана 115 үй-бүлөгө таза суу түтүкчөлөрү жеткирилди. Ал эми өткөн жылы болсо 6 млн. 299 миң 600 сомдук инвестициялар тартылып, 13 долбоорду ишке ашырдык. Салыктардын бардык түрү боюнча планыбыз 125%га аткарылды.

- 2021-жылы айыл өкмөтүндө кандай жумуштар аткарылды?

- Өнүгүү программасынын алкагында Ак-Сай айылында таза суу тармактары оңдолуп, 14 км аралыктан келүүчү таза суунун башкы курулмасы кыш мезгилинде тоңуп суу токтоп, жылыга суу тажкыстыгы болуп келген, быйылкы жылы Баткен облусунун калыбына келтирүү фондуна түшкөн акча каражатынын эсебинен мамлекеттик комиссиянын чечиминин негизинде 1 млн 273 миң сом акча каражаты бөлүнүп, 1 км аралыктагы суу түтүкчөсүн оңдоп-түзөө иштери аткарылды. Бакай участкасына жалпы 50 даана электр мамычалары орнотулуп, жаңы линиясы тартылды. Бишкек шаарынын тургуну жеке иш-

кер Алканов Чыңгыз 1,5 млн сом каржылап, Ак-Сай айылындагы мурдагы эски кондитердик цехинин имаратын оңдоп-түзөө иштерин жасап, балдардын спорт менен машыгуусуна спорттук эмеректер менен камсыздап берди. Бишкек шаарынын тургуну жеке ишкер Суракматов Айдар Азизович 400 миң сом каржылап, Ак-Сай айылындагы маданият үйүнүн айнек-эшиктерин ж.б. жумуштарын жасап берди. Бакай участкасындагы ФАП капиталдык оңдоп-түзөөдөн өттү. Дагы бир муктаж үй-бүлөгө “Ак-Ниет” аманат фонду тарабынан үй курулуп берилди. Таш-Тумшук негизги жана Көк-Таш башталгыч мектептерине видео байкоо орнотулду. Таш-Тумшук айылындагы бала-бакча, негизги мектеп

Ак-Сай айыл өкмөтү «Жылдын мыкты айыл өкмөтү» наамына татыды

2013-жылдары ашар жолу менен курулуп пайдаланууга берилген. Бүгүнкү күнгө чейин имараттар капиталдык оңдоо-түзөөдөн өткөн эмес жана азыркы учурда талапка жооп бербейт. Үч-Дөбө айылына көп жылдан бери ишке ашпай келген сел арадагы жолго оңдоп-түзөөгө ӨКМ тарабынан 20 т. цемент, 1,5 т. арматура берилип, айыл өкмөтү кумшагылдарды камсыз кылып жана Үч-Дөбө айылынын тургуну, жеке ишкер Үсөнөв Абдыразақ 200 миң сом салым кошуп, долбоор ишке ашырылды. Керме-Тоо участкасындагы элдерди таза суу менен камсыздоо максатында айыл өкмөтүнүн бюджетинен жана Үч-Дөбө айылындагы айылдык кеңештин депутаттары 50 миң сом, айыл тургундары да өз салымдарын кошуп, 300 куб.м. көлөмдөгү таза суу кампасы курулду. Ал суу кампага, тилекке каршы, кыш мезгилинде скважина суу чарба башкармалыгынын балансында болгондуктан сугат мезгилинде гана суу берилээрин билдиришкен. Миң-Булак айылына 63 кВт жана 100 кВт трансформаторлор жергиликтүү элдин салымы менен орнотулду. Миң-Булак айылына Ала-Бука райондук мамлекеттик администрациясынын кураторлугу менен Баткен жерине жардам көрсөтүүнү колго алып, 22 даана электр мамычалары жана түнкү жарыктандыруулар орнотулду. Айыл өкмөтүнүн каржылоосунда Тажикстандын айылдары менен чектеш Көк-Таш айылынын Дахма участкасына түнкү жарыктандыруу, видео байкоо аппараттары орнотулду. Көк-Таш айылындагы СМУ участкасындагы ички жолдор оңдолду.

- Аймактагы мектептер, бала бакчалар, ооруканалар жана башка социалдык мекемелер жаатында кеп салсаңыз?

- Ак-Сай айыл өкмөтүнүн аймагында 6 мектеп, 6 бала бакча, 8 ФАП бар. Мамлекеттибиз акыркы жылдары чек арадагы айылдарга өзгөчө көңүл бурууда. Атап айтсам, республикалык бюджеттин эсебинен Капчыгай айылына 35 орундуу бала бакчанын, Үч-Дөбө айылындагы 35 орундуу бала бакча, Үч-Дөбө айылындагы 225 орундуу мектептин

курулуш иштери аяктап, жакынкы күндөрү пайдаланууга берилет. Үч-Дөбө айылынын окуучулары азыркы мезгилге чейин Ак-Татыр айылындагы мектепке барып, билим алышат. Биздин айыл аймакта билим берүү багытында көйгөйлөр: Миң-Булак жалпы негизги билим берүүчү мектеби 2014-жылы элдик ашар жолу менен курулуп, 1-сентябрда 53 окуучулук 1-4-класска чейин башталгыч мектеп болуп ишке берилген. 2019-жылы айыл өкмөтүнүн эсебинен мектепке кошумча 2 класстык бөлмө курулуп, 1-9-класска чейин билим алууга шарт түзүлүп берилген. Бүгүнкү күндө элдин саны көбөйүп, 3 тайпа менен билим алууга туура келүүдө. Тактап айтканда, мектептин имаратынын бөлмөлөрү

кандай шылтоо менен жаап коюшат.

- Калктын турак жай маселесин кандай чечип жатасыздар?

- Көп жылдан бери көйгөйгө айланган турак жай маселесин да жеңилдеттик. Бул маселени чечүү үчүн жалпы аянты 149,4 га жер тилкеси трансформацияланып, анын ичинен Бакай участкасынан 100 гектар жер жарандарга бөлүнүп берилди. Кошумча айыл аймактын аймагынан 230,0 га жер аянтын трансформациялоого иш-кагаздары жүрүүдө, 2022-жыл ичинде, кудай буюрса, кошумча кезекте турган атуулдарга берилет. Көпчүлүк жаштарыбыз жерди алып, турак үйлөрүн курууга каражаты жетпей, жеңилдетилген 10-15 жылдык мөөнөт менен пайызсыз на-сыяларды алууга өтө ынтызар. Себеби, чек ара айылдарга элдин санын көбөйтүү бир жагынан элди кармап калуу максатына ылайык келет. Бул жагдайда биз Ак-Сай эли Президентке ишеними чоң. Урматтуу Президентибиз С.Н.Жапаровдун да максаты чек араны бекемдөө болуп, буга өзгөчө көңүл буруп келүүдө.

- Бакай участкасындагы жаңы насостук станция ишке берилдиби?

- Бакай участкасындагы жаңы насостук станциянын пайдаланууга берилишин элибиз чыдамсыздык менен күтүүдө. Бул долбоор ишке ашса, кошумча 131 гектар жаңы жерлер өздөштүрүлүп, 225 гектар сууга болгон жерлердин абалы жакшырылат. Жалпы наркы 55,0 млн сомдук бул бекет жакында пайдаланууга берилет деген үмүттөбүз. Айыл өкмөтү тарабынан жогорудагы аталган жерлер 2022-жылдын март-апрель айларында элге берилет. Ал жерге айыл чарба максатында биздин климаттык шартка туура келген алма, өрүк, гилас жана башка мөмө берүүчү бак-дарактарды отургузуу планыбыз бар. Акча каражаты Президентибиздин тапшырмасы менен Айыл-Банк, Керемет банк, РСК банк аркылуу 6% пайызда айыл чарбасын өнүктүрүү максатында бериле баштады. Ушул мүмкүнчүлүктөн пайдаланып, эл алган жерлерин иштетип алса болот.

- Ак-Сай-Тамдык жол курулушу бүтүп калдыбы? Бул жол Сиздер үчүн өтө маанилүү делет?

- Ак-Сай-Тамдык жолунун курулушу республикалык бюджеттин эсебинен 2014-жылы башталган. Азыркы күндө курулуш иштери улантылып, аяктоо стадиясында (2 км калды) турат. Бул жол бүткөрүлсө, Ак-Сай, Самаркандек, Ак-Татыр, Кара-Булак айыл өкмөттөрүнүн жайыт пайдалануучулары Ворух анклавына көз карандысыз жол аркылуу жайыттарды кеңири пайдаланууга мүмкүнчүлүк түзүлөт. Билет чыгаарсыздар, буга чейин жайыт маселеси боюнча жаз келген сайын чыр-чатактар чыгып келген.

- Элетти эмгекчи эл көтөрөт. Ак-Сайдан да мыкты фермерлер чыкканын угуп жүрөбүз...

- Ак-Сай – чыныгы эмгекчил инсандардын айылы. Бөксө тоолор менен курчалган айылды мисир тутуп жашаган элдин өзгөчө кичи пейилдиги, мекенчилдиги башкалардан өзгөчөлөнүп турат. Айыл тургундарынын көпчүлүгү күнүмдүк жашоосун мал чарбачылыгы менен өткөрүшүп, малдан киреше табат. Андан сырткары, райондун алдыңкы фермерлеринин бири Айсалкын Абытова 30 000 миңден ашуун тоок багат, анын эмгеги өзгөчө баалоого татыйт. Ал районду жумуртка менен камсыздап азык-түлүк коопсуздугуна кошкон салымы чоң.

- Айыл өкмөтү дотацияда экен. Дотациядан чыгууга мүмкүнчүлүк барбы?

- Ооба, айыл өкмөтү дотацияда. Албетте, үмүтүбүз бар, дотациядан чыгууга мүмкүнчүлүктөр бар. Кудай буюруп, чек араларыбыз чечилсе, тоолорубузда өтө көп кен байлыктарыбыз бар, аларды иштетүүгө мүмкүнчүлүк түзүлсө, элдин жашоосу жакшырып, көптөгөн жумуш орундары түзүлүп, инфраструктуранын потенциалы бир топ жогоруламак.

Дайырбек МЕЙМАНОВ

МУНИЦИПАЛДЫК КАДРЛАР РЕЗЕРВИНЕ ТАНДООНУН ЭКИНЧИ ЭТАБЫ АЯКТАДЫ

2021-жылдын декабрында Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 5-ноябрындагы № 521 Жарлыгын ишке ашыруу максатында Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Мамлекеттик кызмат жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу иштери боюнча мамлекеттик агенттикте Муниципалдык кадрлар резервине конкурс өткөрүү үчүн даярдоо иштери башталган.

Муниципалдык кадрлар резервинен айыл өкмөттөрүнүн башчыларын, ошондой эле республикалык, облустук маанидеги шаарлардын мэрлерин, алардын орун басарларын кызмат ордуна дайындао жүргүзүлөт. Республикабызда 452

айыл өкмөтү жана 32 шаар бар.

2022-жылдын 27-январында Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Мамлекеттик кызмат жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу иштери боюнча мамлекеттик агенттиктин тестирлөө залдарында Муниципалдык кадрлар резервине тандоонун экинчи этабы аяктады. Тестирлөө Бишкек, Ош, Жалал-Абад, Баткен, Талас, Нарын, Балыкчы, Каракол шаарларында өткөрүлдү.

2022-жылдын 14-январынан 27-январына чейин тестирлөөгө дээрлик 1600 талапкер катышып, алардын 24,1 % шаар мэринин кызмат орунун ээлөөгө талапкерлер, 43,1 % шаарлардын мэрлери-

нин орун басары кызмат орунун ээлөөгө талапкерлер, ал эми 32,8 % айыл өкмөт башчысынын кызмат орунун ээлөөгө талапкерлер түздү.

Шаарлардын мэрлеринин кызмат ордун ээлөөгө талапкерлердин: 3,1 % республикалык маанидеги шаарлардын мэрлеринин кызмат ордун ээлөөгө талапкерлер, 12,8 % облустук маанидеги шаарлардын мэрлеринин кызмат ордун ээлөөгө талапкерлер, ал эми 84,1 % райондук маанидеги шаарлардын мэрлеринин кызмат ордун ээлөөгө талапкерлер түздү.

Шаарлардын мэрлеринин орун басары кызмат ордун ээлөөгө талапкерлердин

6,9 % республикалык маанидеги шаарлардын мэрлеринин орун басары кызмат ордун ээлөөгө талапкерлер, 20,1 % облустук маанидеги шаарлардын мэрлеринин орун басары кызмат ордун ээлөөгө талапкерлер, 73% райондук маанидеги шаарлардын мэрлеринин орун басарлары кызмат ордун ээлөөгө талапкерлер түздү.

Гүлнара ИБРАЕВА,
КР Министрлер Кабинетине
караштуу Мамлекеттик кызмат жана
жергиликтүү өз алдынча башкаруу
иштери боюнча мамлекеттик
агенттиктин Тестирлөө
борборунун башчысы

АЙЛЫКТАР КӨБӨЙӨТ

Каржы министрлиги билдиргенине караганда, судьялардын эмгек акысы орто эсеп менен 81 миң сомдон 160 миң сомго, аскер кызматкерлеринин айлыгы орточо 21 миң сомдон 28 миңгө чейин, медицина кызматкерлеринин айлыгы орточо 8 миң сомдон 13 миң сомго чейин, маданият кызматкерлеринин айлыгы орточо 7,8 миң сомдон 11,7 миң сомго чейин көтөрүлдү.

Бул үчүн кошумча 3,8 млрд сом бөлүндү.

Бирок, Жогорку сот судьялардын айлыгы 160 миң сомду түзөт деген маалыматка тактоо киргизди. Жогорку соттун басма сөз кызматы билдиргендей, судьялардын айлыгы көтөрүлгөндөн кийин соттордун эмгек акысы инстанцияларга жараша 40 миң сомдон 51 миң сомго чейин жетет. Ошондой эле эмгек стажы, квалификациялык класс, класстык чинге жараша кошумча акча берилет.

ЭКС-ПРОКУРОРДУН АГАСЫ МЭР

ген эле.

Турганбаев Улан Калмакович 1971-жылы 4-апрелде Тоң районунун Бөкөнбаев айылында туулган. 1989-1994-жылдары К.И. Скрябин атындагы Кыргыз улуттук агрардык университетинде билим алган. Кесиби боюнча агроном.

Улан Турганбаев Жалал-Абад облусунун экс-прокурору Айбек Турганбаевдин бир тууган агасы.

Ноокат шаарынын мэрлик кызматына Улан Турганбаев дайындалды. Бул тууралуу Ноокат райондук администрациясы атайын билдирүү таратты.

Улан Турганбаевди дайындоо тууралуу буйрукка аким Данияр Иманалиев кол койгон. Мэрлик кызматка Улан Турганбаев муниципалдык кадрлар резервинен дайындалган. Ал буга чейин Ысык-Көл облусунун Тоң районуна караштуу Күн-Чыгыш айыл өкмөтүнүн башчысы болуп иште-

КАРА-СУУ ШААРЫНА ЖАҢЫ МЭР ДАЙЫНДАЛДЫ

Ош облусунун Кара-Суу шаарынын мэри болуп Бакытбек Женалиев дайындалды. Дайындоо тууралуу буйрукка Кара-Суу районунун акими Турусбек Ногоев кол койду.

Буга чейин ал Нарын облусунун Жумгал районунун акиминин биринчи орун басары болуп иштеп келген.

Женалиев Бакытбек 1976-жылы 29-июнда Жумгал районунун Миң-Куш айылында туулган. Үй-бүлөлүү, 4 баланын атасы. 1994-1999-жылдары И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинде билим алган. Кесиби боюнча математика жана информатика мугалими.

ТАЛИБАН ЭКИ АЯЛДЫ ЖЕТЕКЧИЛИК КЫЗМАТКА ДАЙЫНДАДЫ

Талибан Ооганстанда бийликти басып алгандан бери биринчи жолу аялдарды жетекчилик кызматтарга дайындаганын жарыялады. Бул тууралуу маалымат жана маданият министринин орун басары Забихулла Мужахид өзүнүн Twitter баракчасында билдирди.

«Министрлер кабинетинин Убактылуу башчысынын буйругу менен доктор Малалай Рахим Кабулдагы адистештирилген «Малалай» төрөт үйүнүн, доктор Арьян борбор калаанын Шахрар кварталындагы гинекологиялык

клиниканын директору болуп дайындалды», - деп айтылат билдирүүдө.

Төрөт үйүндө жана гинекологиялык диспансерде энелердин өлүмү маселеси курч турат. Акыркы 20 жылдын ичинде Ооганстанда төрөт учурундагы өлүмдүн деңгээли жаңы төрөлгөн ар бир 100 000 балага эсептегенде, 2000-жылы 1 450 өлүмдөн 2019-жылы 638 өлүмгө чейин кыскарганына карабастан, бул дүйнөдөгү эң жогорку көрсөткүчтөрдүн бири байдон калууда.

Ооганстандагы кырдаал 2021-жылдын май айында, өлкөдөн америкалык аскерлер чыгарыла баштагандан кийин курчуп кетти. Талибдер өлкөнүн ири шаарларына чабуул коюп, 15-августта Кабулду басып алып, согуш аяктаганын жарыялашкан. Президент Ашраф Гани өлкөдөн качып, көпчүлүк шаарлар согушсуз багынып беришкен. Бийликти басып алгандан кийин Талибан кыймылынын өкүлдөрү шарияттын алкагында аялдардын укуктарын жана эркиндиктерин камсыздай турганын убада кылышкан.

Алар бүт денесин жана жүзүн жапкан хиджаб кийгиле деген шарт менен аялдарга иштөөгө жана окууга уруксат берген. Ошол эле учурда аялдарга спорт менен машыгууга, кийинчерээк таксиде хиджабсыз жүрүп, коштогон эркек кишилер болбосо узак сапарга чыгууга тыюу салынган. Ошондон соң өлкөдө аялдардын теңдикти жана адилеттүүлүктү талап кылган бир катар демонстрациялары өттү. Ооганстандын Amap News маалымат агенттигинин маалыматына караганда, талибдер демонстранттарды таратуу үчүн көздөн жаш агызуучу газ колдонушкан.

РОССИЯНЫН ЖАРАНДЫГЫН АЛГАН АРМЯНДАР КӨБӨЙҮҮДӨ

2021-жылы 46,9 миң армянылык Россиянын жарандыгын алышты. Бул акыркы жылдардагы рекорддук көрсөткүч. 2017-2021-жылдары баары болуп 153 миң армян Россиянын паспортун алган болчу. Бул Армениянын жалпы калкынын 5,2 пайызын түзөт.

NEWS.am.порталы массалык жумушсуздук, кирешелердин өтө аздыгы, ошондой эле инфляциянын кескин өсүп кетүүсү (2021-жылы ал 7,2 пайызды түзгөн) эмиграциянын башкы себептери болгонун белгилейт.

Тоолуу Карабахтагы 44 күндүк согуш, андан кийин өлкөдө, айырыкча чек ара райондорунда түзүлгөн абал да өз таасирин тийгизбей койбоду. «Көп кишилер өлкөнүн келечеги бүдөмүк, өз үй-бүлөлөрүнүн, айрыкча балдарынын коопсуздугунан сарсанаа болгону үчүн мекенин таштап кетишүүдө», - деп жазат басылма.

АКШ АЗЫРЫНЧА ПУТИНГЕ КАРШЫ САНКЦИЯ КИРГИЗБЕЙ ТУРУУНУ ЧЕЧТИ

Ак үй азыркы учурда Россиянын президенти Владимир Путинге карата чектөөлөрдү киргизбей турууга чечим кылды. Мындай чечимге «техникалык кыйынчылыктардын» пайда болуп калуу мүмкүнчүлүгү себеп болду деп жазат РИА Новости CBS телеканалына таянып.

«АКШ Путинге каршы санкция киргизиши мүмкүн, бирок, азыркы учурда Ак үй андай кылбай турууну чечти. Мен пикирлешкен

булактардын айтымында, эгер биз санкция киргизсек кээ бир техникалык кыйынчылыктар пайда болушу мүмкүн экен», - деди Ак үйдүн расмий өкүлү Джен Псаки.

АКШ менен Европа өлкөлөрү акыркы учурларда Россия Украинанын аймагына басып кирмекчи деген маалыматты таратып жатышат. Бирок, Россиянын президентинин басма сөз катчысы Дмитрий Песков мындай жаңылыкты негизсиз, абалды жөн эле курчутуу катары мүнөздөдү. Анын айтымында, Россия бир да өлкөгө коркунуч туудурбайт.

Баса, АКШнын экс-президенти Дональд Трамп Украинанын айланасындагы абал курчуп турганда Европага америкалык аскерлердин кошумча контингентин жиберилишин акылсыздык катары баалады. «Бул акылсыздык. Мен иштеп турганда мындай болмок эмес», - деди АКШнын экс-лидери. Анын пикири боюнча, мындай аракеттер «Үчүнчү дүйнөлүк согушту тутантып ийиши мүмкүн».

ЭКСТРАСЕНС 2022-ЖЫЛЫ АМЕРИКА ЫДЫРАП КЕТЭЭРИН АЙТТЫ

Кара маг Влад Кадони 2022-жылы дүйнөнүн геосаясий картасы өзгөрүп, кээ бир өлкөлөр, мисалы, АКШ жок болуп кетээрин божомолдойт. «АКШ жакын арада ыдырап, штаттар өз алдынча мамлекеттерге бөлүнүп кетет. Бир бөлүгү Мексикага, бир бөлүгү Канадага кошулат. Мисалы, Флорида Кубага кошулат», - дейт Кадони. Келечекте кээ бир мамлекеттер жоюлуп кетиши мүмкүн экендигин буга чейин башка көзү ачыктар да айтып келишкен.

КАТАЛОНИЯ 400 ЖЫЛ МУРДА СОТТОЛГОН АЯЛДАРГА ЫРАЙЫМ БЕРДИ

Каталониянын парламенти мындан төрт жүз жыл мурда сыйкырчылык үчүн айыпталган миңге жакын адамга ырайым берген резолюцияны кабыл алды.

Буга чейин мындай чечимди Шотландия, Швейцария жана Норвегия өлкөлөрү кабыл алышкан болчу.

Сыйкырчылыкка каршы Европадагы биринчи мыйзам Каталониянын Льейда шаарында кабыл алынып, 1580 – 1630-жылдардын аралыгында 50 миңге жакын киши өлүм жазасына тартылган. Алардын 80 пайызын аялдар түзөт.

Тарых профессору Пау Кастелдин айтымында, балдар кокусунан көз жумса, табигый кырсыктар болуп, же түшүм болбой калса, ушулардын кесепети тийди деп «жезкемпирилерди» жазага тартышчу. Бүт Европа өлкөлөрүндө сыйкырчы катары айыпталгандарды отко күйгүзүшсө, Каталонияда дарга асышчу.

ЕВРОПА ЧЕКТӨӨЛӨРДҮ АЛУУДА

Швеция өкмөтү 9-февралдан баштап бардык анти-COVID чектөөлөрүн алып салат. Бул тууралуу премьер-министр Магдалена Андерссон маалымат жыйынында билдирди.

«Швецияны кайра ачууга убакыт келди. Пандемия али бүтө элек, бирок, ал таптакыр жаңы фазага өтүп жатат. Чектөөлөр 9-февралдан тарта алынып салынат», - деди ал. «Инфекциянын деңгээли дагы бир топко чейин жогору бойдон калат, бирок, анын эң оор көрсөткөттөрү артта калды окшойт», - деп кошумчалады Андерссон.

Эске салсак, коңшу Дания, Норвегия жана Финляндия буга чейин коронавируск байланыштуу чектөөлөр жоюлганын жарыялашкан. Швецияда 12 жаштан жогорку калктын 83,6%ти вакцинанын эки дозасы, 49,4%ти күчөтүүчү доза менен эмделген.

К.-Ж. ТОКАЕВ:

ЛИ КУАН Ю ҮЛГҮ КАТАРЫ КАНЧАЛЫК ЫЛАЙЫКТУУ ЭКЕНИ БЕЛГИСИЗ

Президент Касым-Жомарт Токаев Сингапурдун премьер-министри Ли Куан Юнун тажрыйбасы боюнча байкоолору менен бөлүшүп, ал көзү тирүү кезинде демократиялык лидердин образынан алыс болгонун айтты, деп билдирет Tengrinews.kz. Токаев казакстандыктарды Биринчи Президенттин тарыхый эмгегин унутпоого чакырды.

«Биз объективдүү жана чынчыл болушубуз керек. Өзүнүн өтмүшүн каралаган элдин келечеги болбойт», - деди президент «Нур Отан» партиясынын кезексиз курултайында.

Ал белгилегендей, кемчиликтер америкалык президенттерге да, кытайлык жетекчилерге да мүнөздүү, «ал тургай азыр бардыгы мактап жатышкан Сингапурдун лидери Ли Куан Ю да».

«Мен Сингапурда төрт жыл иштедим, Ли Куан Юну 50 жашында көрүп, жолугуп калдым. Ошондуктан, мен ага сырттан көз салып, бардык китептерин, интервьюларын окуп чыктым.

Ал көзү камасың эле коррупция жок болот дегени, жөн эле жөө жомок. Ал минтип айткан концепциясына негиз салып, өмүрүнүн акырына чейин өкмөттө улук министр жана насаатчы болуп жүрдү. Жалпы-жонунан ал 50 жылдан ашык бийликте турду. Андыктан, Ли Куан Ю үлгү жана кумир катары канчалык ылайыктуу болору белгисиз.

Албетте, анын «Сингапур кереметин» жаратуудагы эмгегин танууга болбойт. Сингапурдун, АКШнын жана Кытайдын элдери жана башкаруучу чөйрөлөрү өздөрүнүн лидерлеринин жакшы сапаттарын кемчиликтерден жогору коюу менен буудайды самандан ажыратууга жетишти. Анткени, белгилүү да, иштебегендер гана жаңылыштык кетирбейт», - деп кошумчалады Касым-Жомарт Токаев.

Токаев Нурсултан Назарбаевдин ийгилиги менен эмгегин алдыңкы планга чыгарып, «ал эми айрым бир жаңылыштыктарды кетирген болсо, аны өлкөнүн болочок лидерлерине эскертүү катары калтырууга» чакырды.

АКАСАКАЛДЫН АТЫ-ЖӨНҮН АЛГАЧ ЧОҢ ЭНЕМДЕН УККАН ЭЛЕМ

Мен Өзгөн районунун Көлдүк айылында төрөлүп өстүм. Ата-энем башка айылда эмгектенип жашагандан улам, окуучулук жылдарымда энеме каралашып, айылда болдум. Ээн үйдө көпчүлүк учурда энем экөөбүз жашагандан улам, энемден өткөн-кеткенди, өзгөчө чоң атам Молдокасым, ага байланыштуу окуяларды, жакын достору жана башка эмне кызыктырса энемен сурай берчүмүн. Энем ар бир сураган сайын зерикпей кайталап айтып береберчү. Энем кат тааныбаса, китеп окубаса деле көп нерсени билчү. Сөз арасында Абдыкадыр Орозбеков чоң атамдын жакын досу болгонун көп айтаар эле. Кичинемде анчалык мени бербепмин. Кийин жогорку класстарда окуган учурда, Абдыкадыр Орозбековдун ким экенин билген мезгилде чоң атамдын досуна болгон кызыгуум ого бетер күчөдү.

Чоң энем Чүрөк Маметова мен КМУнун Тарых факультетинин биринчи курсунда окуп жатканда, 1981-жылы каза болду. Энемдин айтуусунда чоң атам 8 бир тууган болуп, жашоонун кыйынчылыгынан улам Фергана тарапка чейин барып мандикерлик кылып, тапканы менен үй-бүлөсүн баккан учурлары көп болуптур. Ошол мандикерлик кылып жүрүп, Абдыкадыр Орозбеков менен таанышып, чогуу иштешип, бирге жүрүшүп, жылдыздары келишип, жакын достордон болуп калышат. Буга экөөнүн мүнөздөрүнүн окшоштугу, мээнеткечтиги да түрткү болгон окшойт. Анткени чоң атам Молдокасым калп айтканды жаман көргөн, чындыкты ар убак бетке айткан, кандай жумуш болсо да жалкоолонбой, майын чыгара иштегендиги менен айырмаланганын энемен, айыл аксакалдарынан көп угаар элем. Чоң атам мандикерликте жүргөндө досунун үйүнө барып, досу биздин үйгө келип жүргөнүн эскерээр эле.

Абдыкадыр Орозбеков падышалык Орусиянын оторчулук саясатынын араны жүргөн учурда Маргалаң, Фергана шаарларында кедей-кембагалдардын таламын талашып, ар кандай нааразычылык акцияларды уюштуруп, лидер катары калыптанып, элдин калың катмарына таанылат. Кийин Октябрь революциясы болуп, Совет бийлиги орноп, Фергана өрөөнүндө лидерлиги менен өзгөчөлөнгөн Абдыкадыр Орозбеков жаңы бийликтин активдүү жактоочусу жана уюштуруучуларынын бирине айланат. 1918-жылы РКП(б)нын катарына өтөт. Совет бийлигине каршылык көргөзгөндөр менен катуу кармаштарды башынан өткөрөт. Чимион ревкомун жетектеп, андан соң Үч-Коргон ревкомунун төрагасынын орун басарлыгына, көп өтпөй Мархамат райаткомунун төрагалыгына шайланат. Борборго келгенге чейин Ош аймактык революциялык комитеттин жер бөлүмүнүн бөлүм башчысы кызматын аркалаган. Буларды эске салып жатканым, 1925-жылы 27-31-мартта Пишпек шаарында өткөн Кара Кыргыз Автономиялык облустун Советтеринин I съездинде Абдыкадыр Орозбековдун облаткомунун төрагалыгына шайланышын, айрым изилдөөчүлөр капысынан болгон окуя катары карагандыгына каяша иретинде айткым келди. Бул съезде ал улам-улам чыгып сүйлөп, чечендиги, курчутуу, жаңы бийликтин табиятын терең түшүнгөндүгү, лидерлик сапаттары менен өзгөчөлөнгөнү үчүн төрагалыкка шайланганын баса белгилегим келет.

Абдыкадыр Орозбеков совет бийлигинин алгачкы жылдарында жылдызы жанып, эң жогорку кызмат орунду ээлеген учурда да жөнөкөйлүгү, адамгерчилик бийик сапаты менен эл арасында зор кадыр-баркка ээ болуп, зоболосу арта берген. Ошол учурларда да досун унутпай, ар дайым кабарлашып, кат-сабаты ачылган чоң атамды ар кандай кызматтарга чакырганын, бирок чоң атам өз айылынан эч жакка баргысы келбей, сунуштардан баш тартканын энемен укканда чоң атамды жек көрүп да кетчүмүн. Балалык кыялымда эгер чоң атам Молдо-

касым досунун сунуштарын кабыл алып, жанында иштеп калганда, тарыхта аты жазылып, биз ушундай адамдын небересиби деп сыймыктануудан куру-жалак калтырганына ызаланаар элем. Ызамды ичиме жутуп: “шашпасын, баары бир кийин Жогорку окуу жайын мыкты окуп, жакшы иштеп, чоң атам Молдокасымдын ысмын кыргызга таанытпасам элеби!” - деген кыялым элеп-желеп кылып, чымыркантаар эле. Тоо боорундагы жалгыз там, андагы чоң энемдин Абдыкадыр Орозбеков тууралуу айткандарына таасирленүүм ар дайым мени бийиктикке жетелечү. Ал гана эмес көрүнгөн жерлерге Молдокасымов деп жаза берип, класс жетекчимден тил уккан учурларым да болгон. Азыр балалыктагы

төркүнүн Эрматов Назылбек деген аксакал айтып бергенде гана түшүнүп жатпайымбы. Аксакалдын айтуусунда жаңы бийликтин алгачкы жылдары Жаныбек казы Совет бийлигине ак кызмат кылып жүргөн учурларда ортодогу кутумчулар аны жамандап отуруп, большевиктерге жек көргөзүп салышат. Ортодогу араздашуу тирешүүгө өсүп, ал акыры душмандашуу менен аяктайт. Жаныбек казынын жигиттери ага айтпастан Алайкууга өтүп, Сидоров баш болгон чек арачылардын көзүн тазалап, куралдарын тартып алышкан соң окуя ого бетер татаалдашып кетет. Жигиттери Алайкуу тараптан айылга кайра келгенде, “эми менин бетимди биротоло чиркөө кылдыңар, мындан ары өз айылымда жашоого болбой калды”

Кыргыз АССР БАКтын Төрагасы А.Орозбеков СССР Бүткүл Союздук БАКтын сессиясынын делегаттары менен. 1931-ж.

А.Орозбеков эл алдында трибунада сүйлөп жатат. 1924-ж.

эчен жолку ызаланганымды, кыялдарымды эстеп: “Молдокасым чоң атамдын ысмын элибизге канчалык тааныта алдым? Балалыктагы ызалыктан улам жаралган кыялым орундалдыбы?” — деген суроолор башыма кылт эте келе калат. Балалык кездеги кыялдарымдын аздыр-көптүр орундалганы үчүн жаратканга миң мертебе ыраазы болом!

АКАСАКАЛ БИЗДИН АЙЫЛДЫ КЫЗЫЛ КЫРГЫНДАН САКТАП КАЛГАН

Айылдагы аксакалдар Абдыкадыр Орозбеков тууралуу эскергенде: “Ал биздин айылдын элин кызыл кыргындан сактап калган”, - деп көп айтаар эле. Кандайча сактап калганына деле көп кызыкчу эмеспиз. Ал окуяны чечмелеп айтып берчүлөр деле айылда аз эле. Бирок Абдыкадыр Орозбеков Өзгөндөгү айтылуу Жаныбек казы жашаган Көлдүк айылын кыргындан сактап калганы кулагыбызга сиңип, эс тутумубузда бекем орноп калган. Кийинчерээк, 9-класста окуп калган учурда бул окуянын

— деп, Жаныбек казы жигиттерин айылды аралатып сабап өткөнүн энем көп айтаар эле. Ошол окуядан кийин Жаныбек казы жакындары менен басмачы атыгып, большевиктердин ал кездеги атайын чечимине ылайык, басмачы чыккан айыл бүтүндөй жазаланып, үйлөрү өрттөлүп, тынч жаткан эли менен кыргынга алынмакчы болгон. Мына ушундай ырайымсыз жазалоолор менен Фергана өрөөнүндөгү «басмачылык кыймылды» басабыз деп ойлошкон. Мындай катаал жазалоого Жаныбек казы жашаган Көлдүк айылынын бүтүндөй эли туш болуу коркунучу жаралган. Жазалоо үчүн атайын даярдыктар көрүлүп, тоо кыркалары кызыл аскерлер менен курчалып, жогортон соңку буйрукту гана күтүп туруп калышат.

Айылдын эли эмне кылаарын билбей, кантип аман калуунун жолун издей баштайт. Айдалары куруп, чоң атама келишип, досуңа биздин абалыбызды түшүндүр, айылдын бардыгы эле басмачы эмес экендигин айтып, элди сактап кал деп айтышат. Ошол арада Абдыкадыр

Орозбеков өзү Өзгөн тарапка келиптир деген кабар бат эле элге угулат. Ошондо айылдын элин сактап калууга бел байлап, досуна жагдайды түшүндүрүү үчүн чоң атам жанына айылдын тың жигиттеринен бирин-экини алып, аттанып жолго чыгат. Борбордон келген досу да мурда туз насибин тарткан бүтүндөй айыл элинин тагдырына кабатырланып, кыргынды токтотуу үчүн айылды көздөй келе жаткан жеринен, жолдон жолугушат. Ошол жерден эле чоң атам досуна: “Жаңы бийлик орноду, эми адилеттик орнойт деген ишеним менен жашап жатсак, айылдын бүтүндөй элин кырабыз деп кыр-кырларга солдат койдурганыңар кандай? Бул жосунсуз аракетинерди токтоткула, бөөдө элди кырбагыла!” — деп досуна жагдайды түшүндүрөт. Абдыкадыр Орозбеков да бул адилетсиздикти угуп, досу жашаган айылды кыргындан сактап калуу үчүн өзү келе жатканын айтып, баш ал десе бөрк алчу буйрукту токтотуп, курчоого алган кызыл аскерлерди артка кайтартат. Ошентип борбордон келген Аксакалдын түздөн-түз кийлигишүүсү менен Көлдүк айылынын мүлдө эли бөөдө кыргындан аман калышканын 70 жашка келип калган Назылбек аксакал айтып берген эле. Энемин оозунан да чоң атам менен досу кандай жолукканын улам-улам укканды жактыраар элем. Бирок раматылык энем, айылдын элин ошентип чоң атаң сактап калган деп бир жолу да айткан эмес эле. Назылбек аксакалдан бул окуянын чоо жайын толук уккандан кийин да, энемден “ушундай болгон турбайбы?” - деп сурасам да, “Эл ошентип айтса, анда алардыкы туурадыр”, - деген гана жооп укчумун. Анткени чоң атам да “мен ушинтемин” деп бир жерден да колго кылган сөзүн айткан эмес экен. Динди катуу карманганынан улам, элге кылган жакшылыгын айткысы да келчү эмес окшойт көрсө. Бул окуяны чоң атам менен чогуу барган, окуяга күбө болгон айылдын жигиттери элге айтып, алардан укканын, айылдын кыргынга алынбаганына күбө болгон Назылбек авабыздан толугураак угуп жүрбөйүмбү кийин. Эгер ошондо Абдыкадыр Орозбеков Өзгөн жакка өзү келип калбаганда, чоң атам Молдокасым барып жолукпаганда Көлдүк айылындагы үйлөр өрттөлүп, бүтүндөй эли кыргынга алынмак экен. Андай болгондо кыргыз деп күйүп өткөн Салижан Жигитов, таланты менен мүлдө кыргызга таанымал Назарбек Чокубаев жана анын уулдары, КР Эл артисти Ашыр, иниси Эдиктер жок болмок экен.

Көрсө Абдыкадыр Орозбеков басмачылар чыккан айылдардын үстүнөн кара булут каптап, кыргынга кабылаар мезгилде бөөдө кыргындан башка айылдарды сактап калган учурлары көп эле болуптур. Алсак, Үч-Коргондо ревкомдун жетекчиси болуп турган учурда Фергана гарнизонунун башчысы Сафоновдун “Жергиликтүү элди басмачылардын катарынан кыдырата кырып жок кылуу жөнүндөгү” адилетсиз буйругуна чечкиндүү каршылык көргөзүп, Исфайрам, Ак-Суу боюндагы элдерди ырайымсыз кыргындан аман алып калган. Демек, Аксакалдын чечкиндүүлүгү, өмүрүнүн аягына чейин адилетсиздикке каршы туруп, карапайым элдин таламын талашканы анын чыныгы лидерлик сапатын бышыктап турат. Ал ар кандай курч кырдаалдарда да сабырдуулугу, эр жүрөктүүлүгү менен айырмаланып, абалдан ийгилик менен чыккандыгы көпчүлүк эскерүүлөрдө баяндалат. Өзгөчө “басмачы” деп айыпталып, совет бийлигинин туура эмес саясатынан улам колуна курал алып чыккан корбашылар менен аскери жок эле өзү түз барып сүйлөшүп, алардын жаңылыштыгын түшүндүрүп, куралдарын таштатып, тынч жашоого чакырган учурлары көп болгон.

(Уландысы бар)

Кыяс МОЛДОКАСЫМОВ,
тарыхчы жана публицист,
КР Маданиятына эмгек сиңирген ишмер.

ДАЯР ООКАТ АШ БОЛБОЙТ, ЖЕ ЭМНЕ ҮЧҮН АЙРЫМ МИЛЛИАРДЕРЛЕР БАЛДАРЫНА МУРАС КАЛТЫРБАЙТ?

Атактуу адамдардын балдары адатта туулганда эле бактылуу болуп төрөлгөндөй сезилет бизге. Акча десе акча, атак десе атак даяр. Эгер ата-энеси көз жуумп кетсе, өмүр бою жетээрлик мурас калат. Көпчүлүк байлардын балдарынын тагдыры чындыгында эле ошондой. Бирок, акчалуулардын арасында башкача көз карашты карманып, балдарына мурас калтырбай койгондор да жок эмес. Мисалы, Баррон Хилтон, Михаил Фридман, Билл Гейтс, Элтон Джон, Джин Симмонс... Эмне үчүн алар мындай чечимге келишкен?

Балдарына мурас калтырбоо идеясынын демилгечиси катары Эндрю Карнегини атасак болот. Бир кезде анын байлыгы Рокфеллердики менен бирдей болчу. Бирок, "бай болуп өлгөн уят" деген философияны карманган миллиардер аялы менен кызы Маргаретке эптеп жан бага турган гана каражат калтырган.

Актер Джеки Чан адегенде "байлыгымдын тең жарымын соопчулукка жумшап, жарымын балдарыма мураска калтырам" деп жүргөн. Бирок, 2012-жылы бул оюнан кайра айнып, бүт баарын кайрымдуулук иштерге жумшоону чечти. "Балдарыма акча керек болсо өздөрү иштеп, таап алышсын", - дейт актер.

Актриса Сара Джессика Паркер эгиз балдары Табит менен Марионго кийимди өзү тигип берет. Өзү тиге албаган буюмдарды, мисалы, куртка менен бут кийимди арзандатылган дүкөндөрдөн, секунд хендден сатып алат. "Биз балдарга бере турган эң башкы нерсе – бул материалдык байлык эмес. Ата-энелик сүйүү, жакшы тарбия", - дейт актриса.

Айрымдар акчаны тим эле күргүштөтө тапкан англиялык футболчу Девид Бекхэм балдары эмнени кааласа баарын сатып берет деп ойлойт болуш керек. Андай эмес. Футболисттин жубайы Виктория балдарын эркелетпей, катуу кармайт. "Балдар кичине кезинен эле бир нерсени сатып алыш үчүн акчаны иштеп табуу

керек экенин түшүнүүгө тийиш, - дейт Виктория ЖМКга берген интервьюсунда. - Акча табуу оңой эмес, ошондуктан, биз балдарды кичинекей кезинен эле үнөмдүү болууга үйрөтөбүз. Алдында максат коюп, көшөрө иштесең гана турмушта бир нерсеге жетише аласың дейбиз".

Девид өзү болсо, балдарды кээде эркелетип, айтканын кылып коюш керек деген пикирде. Бирок, жубайлардын ортосунда талаш пикир жаралып калган учурда дайыма жөнөкөйлүктү, катуу тар-

бияны жактаган Виктория жеңип кетет...

Бүт дүйнөгө таанымал модель Миранда Керр кыз кезинде жупуну кийинчү. Кийин миллиардер Эван Шпигелге турмушка чыккандан кийин деле ал бул имиджин өзгөрткөн жок. Балдары Флинн менен Хартты да жупуну кийинтет. Кээде күйөөсү, же туугандары балдарга кымбат баалуу кийимдерди, же буюмдарды сатып берели дешсе, ага да макул болбойт.

Forbes журналы АКШдагы эң бай аялдардын рейтингине киргизген Джес-

сика Альба өзү гана коомдук транспортто жүрбөстөн, кыздары Омор, Хэвен менен уулу Хэйеске да кийимди жөнөкөй дүкөндөрдөн сатып алат. Кичине кызы эжесинин эски киймдерин кийет. Балдардын гардеробун ачсаңыз бренд буюмдарды, шубаларды эмес, алар теңдүү балдардын баары кийчү жөнөкөй жынсыларды, свитер, футболкаларды көрөсүз.

Актерлор Мила Кунис жана Эштон Катчер да өздөрүнүн миллиондогон доллар байлыгын балдары Уайт менен Дмитрийге калтырбастан, соопчулукка жумшаарын билдиришти. Алардын пикири боюнча, балдар ар бир тыйынды өздөрү, маңдай тери менен табууга тийиш. Ошондо гана алар өз алдынча жашаганга үйрөнүп, турмушта бир нерсеге жетише алышат. Болбосо, даяр акчага үйрөнүп, өмүр бою эч нерсеге жөндөмсүз "чоң бала" бойдон калып калышат. Бул жубайлардын балдары азырынча кичинекей. Бирок, эмитен эле аларга белекти ыгы менен берип, чоң ата, чоң энесинен да балдарды көп эркелетпөөнү суранышат. "Биз аларга айттык, - дейт Мила. - Эгер неберелериңерге белек бергиңер келсе, бүт дүкөндү эмес, бирди гана сатып алгыла. Себеби, балдарга белекти канчалык көп берсең да бат эле алардын көңүлү калып, жаңы бир нерсени эңсей баштайт. Андыктан, акчаны жөн эле коротуп, балдарды чалчактатуунун эмне кереги бар?"

Бир караганда акчалуу кишилердин жогорудагыдай жоруктары адаттан тыш көрүнгөнү менен турмуш бул чечимдер эң туура экенин көрсөтүүдө. Илимий изилдөөлөр боюнча, көз ачып жумганча эле миллиарддаган доллар каражатка ээ болуп калган мураскер бул байлыкты бат эле, болор-болбос нерселерге сарптап жок кылат экен. Эң башкысы, тажрыйба асмандан түшө калган даяр байлык балдардын психикасын бузуп, депрессияга туш кылып, тамырына балта чабаарын ырастады.

Тажрыйба

ЯПОНИЯДАГЫ КАДР ТАНДОО ЫКМАСЫ

Акыркы отуз жылда өндүрүш рыногунда Япония лидерлик абалды ээлеп келди. Мунун эң башкы себептеринин бири, Япониянын башкаруу системасы, атап айтканда, персоналды башкаруу болуп саналат.

Японияда компаниялардын кадрдык кызматтары болочоктогу кызматкерлерди алар университеттердин 2-3-курстарында окуп жатышканда эле тандай башташат. Эгер студенттердин арасында жөндөмдүү жигит-кыздар бар экени билинсе, аларды чакырышып, ишканалардын, фирмалардын жетекчилери лекция окушат. Бул лекциялардын максаты болочоктогу компания үчүн жан аябай иштеп, анын кызыкчылыгын коргой турган патриотторду тарбиялоо. Анан окууну бүтөөр замат андай талапкерди жумушка алышып, бир насаатчыны бекитип беришет. Насаатчы анын жамаатка аралашып, ишке бат көнүгүүсүнө жардамдашат.

Компаниялардын кадр тандоо усулдары бири-биринен өзгөчөлөнөт. Мисалы,

металлургиялык компанияга ишке орношууну каалагандар математика, япон тили жана психологиядан тест тапшырышат. Ал эми соода компаниясында болсо, талапкердин жеке сапаттарына көбүрөөк көңүл бурулат. Тандоонун биринчи этабында талапкер өзүн компанияда кандай элестетээр тууралуу эссе жазууга тийиш. Экинчи, маектешүү этабында талапкердин адамдык сапаттары (жоопкерчилиги, чынчылдыгы, стресске туруктуулугу, өз алдынча чечим кабыл алып, демилге көтөрө билүү жөндөмдүүлүгү, билимин өркүндөтүүгө умтулуусу) 5 баллдык шкала менен бааланат. Акыркы мезгилдерде со-

ода компанияларында тандоонун ишкер оюндар ыкмасы да колдонулуп жүрөт.

Японияда окуу жылы март айында бүтөт. Фирмалар болсо болочоктогу бүтүрүүчүлөрдү акыркы семестр учурунда эле ишке тарта башташат. Андыктан, бүтүрүүчү али диплом ала электе эле кайсыл жерде иштээрин билет. Алар ишканага апрель айында келишет. Аларды салтанаттуу түрдө тосуп алышып, сыноо мөөнөтү менен ишке алышат. Бир жыл иштеген соң өзүн жакшы көрсөтсө, биротоло ошол жерде иштеп калат.

Айталы, «МИЦУИ» корпорациясы жыл сайын жазында жогорку окуу жайын

бүткөн 150-160 талапкерди ишке алат. Алардын бир бөлүгү экономисттер, бир бөлүгү юристтер, дагы бир бөлүгү инженерлер. 2-3 жума корпорацияны ичтен таанып, анын салттарын, эрежелерин үйрөнүшкөн соң кадрлар бөлүмү аларды конкреттүү участкакторго бөлүштүрөт. Ар кандай адис ушул тепкичтен өтүшү керек.

Ал катардагы жумушчу болобу, же жетекчи кызматкер болобу, компанияда канчалык көп жыл иштесе, айлыкты ошончолук көп алат. Башкача айтканда, стажың көбөйгөн сайын айлыгың да көбөйө берет. Башка компанияга орун которгон кызматкер болсо ошол замат бүт стажын жоготуп, карьерасын кайра башынан баштоого туура келет. Ошондуктан, иштен бошонуп, же башка компанияга кетип калгандар өтө аз. Кайсыл бир ишканага ишке орношкон жумушчу, же кызматкер ал жерде өмүр бою, пенсияга чыкканга чейин иштейт.

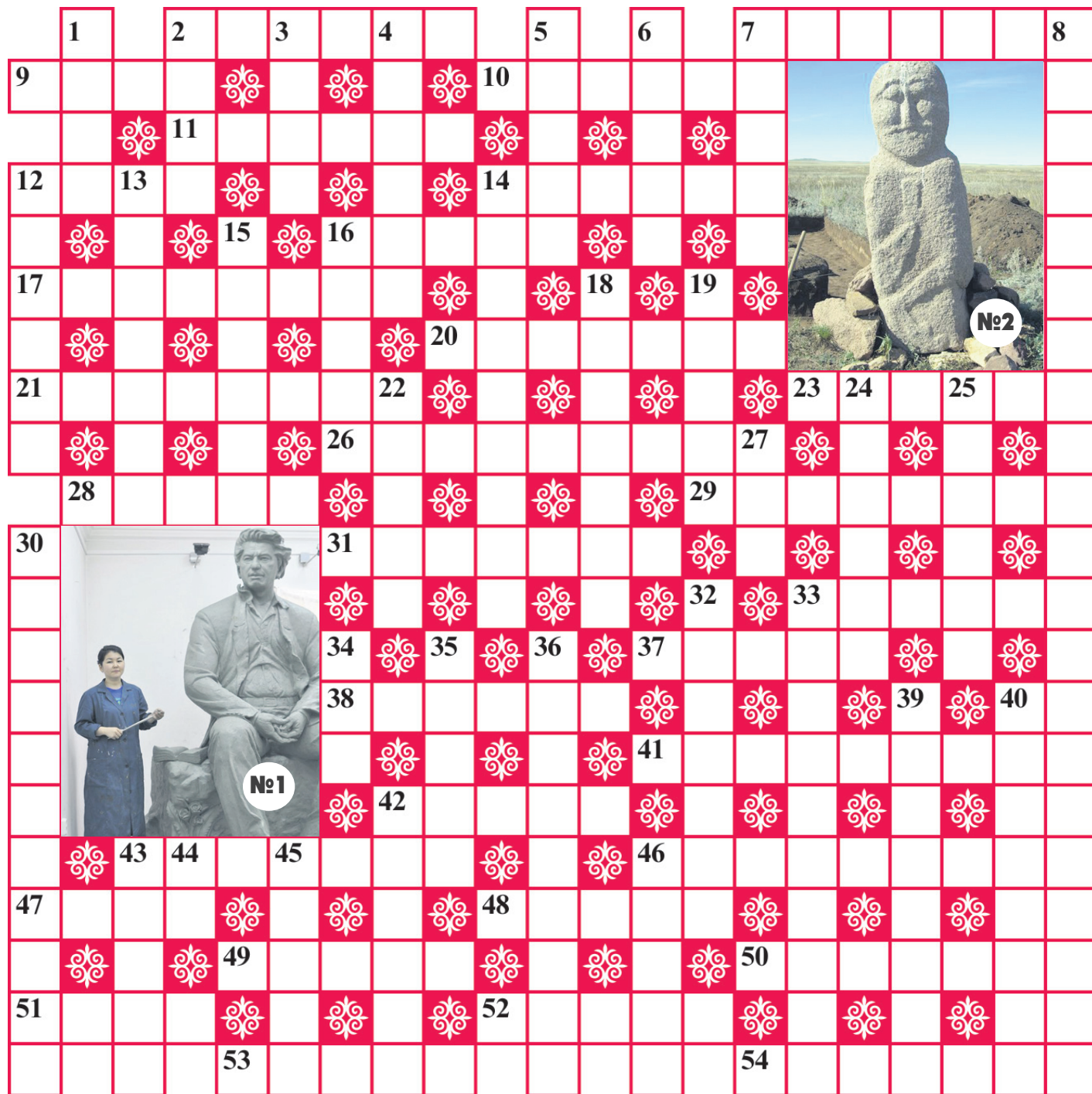
Атүгүл кризис болуп, ишкана кыйынчылыкка тушуккан мезгилде да жетекчилер персоналдан эч кимди бошотпогонго аракет кылышат. Себеби, ар бир кызматкер ишканалык үй-бүлөнүн бир мүчөсү, байлыгы деп эсептелет. Көпчүлүк экономисттердин, социологдордун пикири боюнча, япон компанияларында эмгек өндүрүмдүүлүгү, продукциянын сапаты жогору экенинин, өндүрүштүк брак дээрлик болбосунун себеби дал ушул иштеги туруктуулуктун натыйжасы болуп саналат. Дүйнөгө белгилүү «Nissan» компаниясынын "Ишкана-бул кадрлар" деген девизи жалпы япон компанияларынын кадр саясатын үч ооз сөз менен туюндуруп турат.

Ушундан улам бардык япон ишканаларында кызматкерлер бири-бири менен ынтымактуу, чыр-чатагы жок, бир кишидей болуп иштешет. Кадрлардын келип-кетүүсү дээрлик жок, болсо да өтө аз деңгээлде.

М.САБЫРОВ

КЫЗМАТВОРД

№ ?? (42?) САНДАГЫ “КЫЗМАТВОРДДУН” ТУУРА ЖООБУ

ТУУРАСЫНАН: 3. алгебра 8. ыкма 10. набат 12. Аденауэр 13. па 14. Кура 19. спасибо 20. Гаага 21. майя 23. текст 25. наалы 26. арат 27. Сандык 28. Шопоков 35. аквамарин 38. Жумабеков 39. Лаэрт 40. Азқабан 41. Мукаш 44. турка 45. Раиса 46. лит 50. Нуакшот 51. скарабей 53. Ажар 56. Клавдиан 57. леди 58. альбатрос 62. счастье 63. вомбат 64. жаа 65. Тбилиси 66. айран 67. туарег.

ТИГИНЕН: 1. баш 2. сап 4. Ра 5. адепт 6. кнессет 7. Кузбасс 8. ырк 9. мэр 11. тарамыш 15. Уганда 16. Аляска 17. агент 18. калай 22. Кавказ 23. Тамара 24. Тагил 29. Овен 30. озон 31. оа 32. Гагарин 33. жутум 34. Катар 36. Набукко 37. Трактор 42. Шамалдысай 43. Эсмеральда 47. Турапов 48. Псаки 49. тапанча 52. дантист 54. Цербер 55. Киртаг 59. лобо 60. балл 61. соку 62. сай.

ТУУРАСЫНАН:

2. “Около Мити ...” (палиндром)
7. Байыркы Римде кулдардын көтөрүлүшүнүн кол башчысы.
9. Ирландиянын геральдикалык символу.
10. Кара-Балта шаарынын эски аталышы.
11. Россиянын “үчүнчү борбор шаары”.
12. Индиянын борбор калаасы.
14. Какшык менен ашкерелөөчү адабият чыгармасы.
16. Интернетке чыгуу үчүн түзүлүш.
17. Гарри Поттер жөнүндөгү романдарында сыйкычылардын мектебинин директору.
20. Испаниялык футбол клубу.
21. № 1 фото. Жаш скульптор.
23. Байыркы доордо жоокердин урушка кийген баш кийими.
26. Кыргызстандагы курорт.
28. Өзбек жазуучу Айбектин романы.
29. Биткоиндин негиздөөчүсү.
31. В. Скоттун “Айвенго” романынын кейипкери.
33. Алымбекке датка наамын ыйгарган хан.
37. Футболдогу жылчыксыз коргоонун аталышы.
38. № 2 фото. Көчмөн элдерде мүрзө үстүнө коюлуучу таш айкел.
41. Марафончу, Олимпиада чемпиону Спирос Луистин кесиби.
42. Ак-Буурадан толгон суу сактагыч.
43. “Бир ... бир карын майды чиритет” (мак.)
46. Египет фараону.
47. Улуу тоого чыккан барбы? ... үнүн уккан барбы?
48. Рак клеткалардан иммунитетти бар жырткыч балык.
49. Шотланддардын көлдөрүндөгү ажайып укмуштуу чоң жаныбар.
50. Чоң көпөлөктүн түрү.
51. Абанын 22% – кычкылтек, 78 % – ?
52. “Алыскы туугандан жакынкы кошуна ...” (мак.)
53. Рэперлердин арасындагы музыкалык жарыш.
54. Бажыдагы текшерүү (орус.)

ТИГИНЕН:

1. “Койду серке баштайт, оюнду ... баштайт”(мак.)
2. Бүктөмө бычак.
3. Бильярддагы бута.
4. Боливия, Чили, Колумбия, Эквадор гербиндеги жору.
5. “Арамзанын куйругу алты (бир) ...” (мак.)
6. Бухгалтердик баланстын бөлүгү.
7. Жасалма бижутериялык таш.
8. Музыкалык жогорку окуу жайы.
12. Танзаниянын борбору.
13. Конгонун биринчи премьер-министри, улуттук лидери.
14. “Тегирименчинин кызы” повестинин автору.
15. Ички Тянь-Шандын тоо кыркасы.
16. Майда балык.
18. Пабло Пикассонун антифашисттик панносу.
19. Америкалык актер Киану Ривздин мекени.
22. Ар-намыс.
24. Катуу шамал (Бофорт шкаласы боюнча 12 балл.)
25. Швейцариялык сүрөтчү, “Шоколадница” сүрөтүнүн автору.
27. Өсүмдүк сабагы.
30. Ч.Айтматовдун “Эрте келген турналар” аттуу повестинде башкы каарманы.
32. Өзгөрүш, жакшылоо максатында кайра куруу.
33. Черногориянын англисче аталышы.
34. Асман.
35. Түндүктүн бөлүгү.
36. Кыргыз баатыры.
39. Маселенин чечилишине зарыл болгон эрежелердин жыйындысы.
40. “Окшош окшош сыяктуу менен дарыланат” принцибин кармаган врач.
42. Шералы хан көтөрүлгөндө курмандык чалган Абилдин алган наамы.
43. Моторду чаңдан, жаандан коргоочу капкак.
44. Ирактын аймагында жайгашкан байыркы өлкө.
45. Мауглини багып алган карышкырлардын башчысы.
46. “Каргыш албай, ... ал”(мак.)

Даярдаган Г.АБАЕВА

Сиз билесизби?

110 ЖАШТАН ӨТКӨНДӨР
РАК МЕНЕН ООРУШПАЙТ ЭКЕН

Япониянын окумуштуулары бир жарым миң узак жашагандардын ден соолугун изилдеп, көп жашоого байланыштуу биомаркерлерди аныкташкан. 110 жаштан өткөндөр рак менен ооруппайт, инфекция жукпайт, экинчи типтеги кант диабети чанда гана болот, сезгенүү оорусунан алыс. Бир гана жери – жүрөгү бир аз көйгөй жаратат.

* * *

Италиялык окумуштуулардын маалыматы боюнча 1896 - жана 1910-жылдар аралыгында төрөлгөн 4626 адамдын ичинен жүз жашар жана 110 жашарлар өсүүдө. Алардын өмүр жашы узарып жатат, айрыкча аялдардыкы: супер жүз жаштагылар 31 болсо алардын бирөө гана эркек.

Адамдар жакшы шартта, гигиенаны кармаганда жана сапаттуу медицина менен камсыздалса көп жашайт. Буга 1970-жылдардагы жүрөк-кан тамырларды дарылоодогу жетишкендиктер таасир эткен. Бронхит, сасык тумоо жана анын айынан болгон пневмониядан азыраак көз жумушат.

Авторлор изилдөөлөрүндө 112 жыл-

дан соң узак жашоочулар баары бир тиги дүйнөгө кетишет деп белгилешкен. Бул чекти миңдин бири гана ашат. Ал эми кээ бир изилдөөчүлөр адам үчүн чек – 115 жыл экен. Бирок Японияда 2017-жылдары 118 жыл, жада калса 125 жыл жашаган аялдар болгон.

Чикаго Университетинин NORC статистикалык борборунан Леонид жана Наталья Гавриловдор менен «Информатика жана башкаруу» федералдык изилдөөчү борбордон Вячеслав Крутко адамдын жашоосуна табигый лимит жок деп эсептейт. Алардын ою боюнча адам өзү канчалык көп жашайм десе ошого жараша аракеттенүүсү менен аныкталат.

КАММАЛЛЕРЛЕР КАНТИП
УЗАК ЖАШАШКАН?

Окумуштуулар адамдардын кантип 110 жашка чыккандыгын түшүнүшө албагандыгын айтууда. Бул маселе менен жакынкы жылдары гана алектене башташкан жана маалыматтар аз. Мисалга, 2019-жылдын июлунда 113 жашка чыгып каза болгон Диега Каммаллерди алалы.

Анын 106 жаштагы синдиси жалгыз калды. Аны изилдегендер узак жашоо – табышмак дешкен. Алардын үй-бүлөсүнөн рак менен энеси жана эки агасы каза болгон экен. Ал эми атасы жана эки эжеси өтө көп жашка келишкен.

Гипотезалардын бирине караганда көптин баары башка гендерди башкарган бир генде имиш. ДНКнын бир эле бөлүгү рак коркунучун жогорулатышы да, ошол эле ген узак өмүр бериши да мүмкүн. Балким бул атадан мураска келген, жаш курактык оорулардан коргоочу аллеллардадыр (кээ бир мутациясы бар гендер).

Эже-синди Каммаллердин диетасы өтө деле үлгү аларлык эмес болчу. Жаш кезинде алар жакыр жашаган, ошону үчүн начар тамактанышкан. 1960-жылдардан баштап өлкөдө деңиз жандыктары, шекер, майлардын түрү көбөйүптүр. Каммаллерлер эч качан аша тоюшчу эмес, көбүнчө жашылча-жемиштерди жешчү экен.

Эже-синдилердин канында калкан безинин гормондору – тиреотропин көп аныкталган. Бул холестериндин, суунун жана альбуминдин көптүгүнөн. Мунун айынан гипотериоз диагнозу коюлушу мүмкүн. А бул өз учурунда организм ме-

таболизмди жайлатып, карылык менен күрөшөт.

КӨП ЖАШАГАНДАРДЫН ИЧИНЕН
ЯПОНИЯ АЛДЫДА

Адамзат картаят, буга куракка байланыштуу оорулар: экинчи типтеги кант диабети, алыггеймер, рак оорусу өсүүдө. Эң көбү жүрөк-кан тамырлар оорусу. Бир гана көп жашагандар бул тизмеде жок. Алар жүрөк оору менен сейрек оорушат, алар диабет да болбойт.

Электрокардиография гана кээде жүрөктүн иштешинде оору бар деп көрсөтүшү мүмкүн. Эгер андай болсо жүрөк-кан тамыр ооруларынын алдын алып туруп, супер узак жашаган адам болсо болот экен да.

Көп жашагандардын ичинен Япония алдыда. 1900-жылы төрөлгөндөрдүн ичинен 100 жашка жеткени: 122 эркек, 617 аял. Өлкөдө өтө узак жашагандардын саны 12, алар Гиннес рекорддор китебине кирген.

Маалыматтар
интернеттен алынды